ISSN 1560-7615 / ISBN 978-99950-52-06-5

ទស្សនាវដ្ដី អភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

ឯកសារបោះពុម្ពផ្សាយរបស់
វិទ្យាស្ថានបណ្ដុះបណ្ដាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

ឆ្នាំទី ២២ លេខ ២ ខែមិថុនា ២០១៨ តម្លៃ ១.៥០០៛

ទំនុកចិត្តលើក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់នៅកម្ពុជា

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់មានប្រជាប្រិយភាព និងទទួលបានការគោរពពីប្រជាជនកម្ពុជាភាគច្រើន ដោយសារតួនាទីគាត់ក្នុងការអភិវឌ្ឍនៅតាមមូលដ្ឋាន ការដោះស្រាយទំនាស់ ភ្នំពេញ ខែឧសភា ២០១៨

សេចក្ដីផ្ដើម

នៅកម្ពុជា ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់បានកើតមានឡើងជាផ្លូវការ តាមការបោះឆ្នោតឃុំ/សង្កាត់លើកទី១ នៅខែកុម្ភៈ ២០០២។ ក្រុមប្រឹក្សានេះមានសិទ្ធិអំណាចធំទូលាយក្នុងការជំរុញការអភិវឌ្ឍក្នុងឃុំ និងជាអ្នកតំណាងដើម្បីលើកពីតម្រូវការរបស់ប្រជាជនម្ចាស់ឆ្នោត ក្នុងដំណើរការធ្វើផែនការអភិវឌ្ឍន៍ថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងថ្នាក់ជាតិ។ ប៉ុន្តែឃុំជួបនឹងបញ្ហាប្រឈមធំៗមួយចំនួន ដោយសារកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល មិនបានដំណើការជឿនលឿនដូចការរំពឹងទុក ដូចមានបញ្ជាក់ក្នុងកម្មវិធីជាតិ១០ឆ្នាំសម្រាប់ ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិពីឆ្នាំ២០១០-២០១៩។ ទោះបីមានការចោទសួររបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងមូលដ្ឋានពីលទ្ធផលការងារក្ដី ក៏ឃុំនៅតែបន្តទទួលបានការគោរពកម្រិតខ្ពស់ និងទំនុកចិត្តខ្លាំងជាងគេ ក្នុងចំណោមរដ្ឋអំណាចកម្រិតផ្សេងៗនៅកម្ពុជា។ តាមអង្កេតមួយដែលវិទ្យាស្ថាន CDRI ធ្វើឡើងក្នុងឆ្នាំ២០១៧ ប្រជាពលរដ្ឋបានដាក់ពិន្ទុខ្ពស់សម្រាប់ទំនុកចិត្តលើក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ បើធៀបនឹងស្ថាប័នសាធារណៈដទៃទៀត។ លទ្ធផលរកឃើញនេះ ផ្អែកលើទិន្នន័យអង្កេតតំណាងឲ្យទូទាំងប្រទេសក្នុងឆ្នាំ២០១៧ លើប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា ហើយវាស្របគ្នានឹងលទ្ធផលរកឃើញក្នុងការសិក្សាមុនៗ[1] ដែលធ្វើឡើងក្រោយការបោះឆ្នោតឃុំសង្កាត់លើកទី១។ លទ្ធផលនេះផ្ដល់គំនិតថា វិមជ្ឈការនៅកម្រិតឃុំ បានចូលរួមចំណែកពិតប្រាកដដល់ការកសាងទំនុកចិត្តលើរដ្ឋអំណាច និងទំនាក់ទំនងកាន់តែជិតស្និទ្ធរវាងរដ្ឋនឹងប្រជាពលរដ្ឋ។ ចំណូលចិត្តចំពោះមន្ត្រីក្នុងមូលដ្ឋានក៏ឆ្លុះបញ្ចាំងពី បែបបទដែលអ្នកភូមិកសាងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋអំណាចឃុំ ជាសំខាន់តាមរយៈទំនាក់ទំនងជាបុគ្គល ជាជាងជាលក្ខណៈស្ថាប័ន។ អត្ថបទនេះ ធ្វើការសន្និដ្ឋានដោយផ្ដល់មតិពីវិធីជួយគាំទ្រ និងពង្រឹងថែមទៀតនូវទំនុកចិត្តទៅលើឃុំ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការចូលរួមបំពេញកាតព្វកិច្ចជាពលរដ្ឋ និងលទ្ធផលការងាររបស់រដ្ឋអំណាចមូលដ្ឋាន។

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់នៅកម្ពុជា

ការបោះឆ្នោតឃុំ/សង្កាត់ឆ្នាំ២០០២ បានកំណត់ការធ្វើកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការជាផ្លូវការនៅកម្ពុជា។ គេតែងគិតថា ការបោះឆ្នោតធ្វើឲ្យរដ្ឋអំណាចមូលដ្ឋានកាន់តែជិតស្និទ្ធជាមួយប្រជាពលរដ្ឋ ហើយ

មាតិកា

ទំនុកចិត្តលើក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់នៅកម្ពុជា ១
ទំនាក់ទំនងរវាងយុវជន នឹងមនុស្សជំនាន់មុននៅកម្ពុជា.......... ៧
តាមដានសេដ្ឋកិច្ច – ស្ថានភាពក្រៅប្រទេស ១៥
– ស្ថានភាពក្នុងប្រទេស....................... ១៧
ព័ត៌មានថ្មីៗពីវិទ្យាស្ថាន CDRI ២៤

អត្ថបទនេះ រៀបរៀងដោយ អេង នេត្រា ជាអ្នកស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់ និងជាប្រធានផ្នែកអភិបាលកិច្ច នៃវិទ្យាស្ថាន CDRI។ សូមយោងអត្ថបទនេះថា៖ Eng Netra. 2018. “Trust in Commune Councils in Cambodia.” *Cambodia Development Review* 22 (2): 1-6. ភ្នំពេញ វិទ្យាស្ថាន CDRI។

[1] See Ninh and Henke 2005, and FitzGerald and So 2007.

ទទួលបានព័ត៌មានពីតម្រូវការនិងសំណើរបស់ប្រជាជន ដូច្នេះអាចឆ្លើយតបបានកាន់តែប្រសើរទៅនឹង តម្រូវការក្នុងមូលដ្ឋាន។ កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ បាននាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរសំខាន់ៗនៅកម្រិតឃុំ។ ជាលើកទី១ ហើយ ដែលប្រជាជនក្នុងឃុំសង្កាត់បានបោះឆ្នោតជ្រើសរើស សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ដោយផ្ទាល់ នាំឲ្យមានអ្នកតំណាង មកពីគណបក្សនយោបាយចម្រុះៗជាច្រើនជាប់ឆ្នោតចូលក្នុងក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ក្នុងការបោះឆ្នោតនៅឆ្នាំ២០០២ ២០០៧ និង ២០១២។[២] កន្លងមក ក៏មានការផ្លាស់ប្តូរជាសំខាន់ក្នុងមុខងាររបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំដែរ តាំងពីតួនាទីនិងទំនួលខុសត្រូវផ្តោតលើសន្តិសុខក្នុងទសវត្សរ៍១៩៩០ រហូតដល់ទំនួលខុសត្រូវ និង សកម្មភាពផ្តោតលើការអភិវឌ្ឍ។ សព្វថ្ងៃនេះ ឃុំទទួលខុសត្រូវគ្រប់គ្រងលើការធ្វើផែនការអភិវឌ្ឍន៍ដោយមានការចូលរួម ដើម្បីកំណត់ និងអនុវត្តគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ថ្នាក់មូលដ្ឋានផ្សេងៗ ដោយប្រើមូលនិធិផ្ទេរមកពីថ្នាក់ជាតិ ហៅថាមូលនិធិឃុំសង្កាត់ (CSF)។ ឃុំក៏មានភារកិច្ចផ្តល់សេវាចុះបញ្ជីអត្រានុកូលដ្ឋាន ចុះបញ្ជីអ្នកបោះឆ្នោត និងជួយសម្រុះសម្រួលទំនាស់ក្នុងមូលដ្ឋានផងដែរ។

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវបានរកឃើញថា ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ជួបការលំបាកមួយចំនួនក្នុងការអនុវត្តមុខងាររបស់ខ្លួន ពីព្រោះត្រូវតំណាងឲ្យ និងឆ្លើយតបនឹងក្តីរំពឹងរបស់ម្ចាស់ឆ្នោត (Rusten et al. 2004; NCDDS 2012; World Bank 2013; Eng 2016)។ ការលំបាកនេះបង្កឡើងជាសំខាន់ដោយសារ កត្តា ៣ ។ ទី១ ថវិកាឃុំនៅតែពឹងផ្អែកលើ មូលនិធិផ្ទេរមកពីថ្នាក់ជាតិ ហើយនៅតូចនៅឡើយ ទោះបីកំពុងកើនឡើងជាបណ្តើរៗក្តី។ ក្នុង ១៦ឆ្នាំកន្លងមកនេះ ចំណែកនៃថវិកាជាតិដែលបែងចែកទៅឲ្យមូលនិធិឃុំសង្កាត់ បានកើនពីត្រឹម ២% នៃចំណូលក្នុងស្រុកនៅឆ្នាំ២០០២ រហូតដល់ ៣% ក្នុងឆ្នាំ២០១៨។ មូលនិធិនេះ បានផ្តល់ឲ្យក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់នូវសិទ្ធិអំណាចសម្រេចអារកាត់ ក្នុងការអនុវត្តផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំរៀងៗខ្លួន។ មកទល់ពេលនេះ ឃុំផ្តោតលើគម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធខ្នាតតូច ដូចជា ការថែទាំផ្លូវថ្នល់ និងការជួសជុលប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រជាដើម។ កន្លងមកមានការរីកចម្រើនខ្លះដែរលើការអនុវត្ត ច្បាប់ស្តីពីរដ្ឋបាល និងការគ្រប់គ្រងឃុំសង្កាត់ឆ្នាំ២០០១ ជាពិសេស សេចក្តីថែងដែលអនុញ្ញាតឲ្យក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ប្រមូលចំណូល និងពន្ធដាររបស់ខ្លួនផ្ទាល់។ តាំងពីឆ្នាំ២០១៨ មក ឃុំបានទទួលចំណែក ១% នៃចំណូលពន្ធរបស់ខេត្ត ហើយឃុំក៏ប្រមូលយកផងដែរនូវ ប្រាក់កម្រៃរដ្ឋបាលសម្រាប់ការចុះបញ្ជីអត្រានុកូលដ្ឋាន និងសេវារដ្ឋបាលផ្សេងទៀត។ ប៉ុន្តែចំណូលទាំងនេះមានចំនួនតិចតួចណាស់ ដូច្នេះហើយមូលនិធិឃុំសង្កាត់នៅតែជាប្រភពចំណូលចម្បងដដែល។ ការសិក្សានានាបានបង្ហាញដូចគ្នាថា ប្រភពចំណូលមានកម្រិត គឺជាឧបសគ្គចម្បងរារាំងក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ក្នុងការបំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួន ដើម្បីជំរុញការអភិវឌ្ឍក្នុងមូលដ្ឋាន និងក្នុងការបង្ហាញឲ្យគេឃើញថាឃុំសង្កាត់មានគណនេយ្យភាពចំពោះម្ចាស់ឆ្នោត (Kim 2012; Mansfield and Macleod 2004; Öjendal and Kim 2011; Rusten et al. 2004; World Bank 2012)។

ទី២ ការផ្ទេរមុខងារពីថ្នាក់ក្រសួង មកថ្នាក់ស្រុក មានការជឿនលឿនតិចតួចណាស់ ហើយបញ្ហានេះមានផលពាក់ព័ន្ធច្រើនដល់សិទ្ធិអំណាច និងគណនេយ្យភាពរបស់ឃុំក្នុងការជំរុញការផ្តល់សេវាសាធារណៈដ៏ចាំបាច់ៗ (Eng 2016; NCDDS 2012; Particip Consortium 2016)។ បញ្ហានេះអាចមកពីឃុំជាអ្នកបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាស្រុក ហើយគេរំពឹងថាឃុំអាចតំណាងឲ្យតម្រូវការក្នុងឃុំនៅឯថ្នាក់ស្រុក ដូចមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលនៃរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក និងខណ្ឌឆ្នាំ២០០៨។ ទោះបីមានការអំពាវនាវជាបន្តបន្ទាប់អំពីគណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ទៅដល់ក្រសួងជំនាញនានាឲ្យផ្ទេរមូលនិធិទៅឲ្យកម្រិតស្រុកក្តី កិច្ចប្រឹងប្រែងនេះត្រូវរាំងស្ទះដោយសារភាពស្មុគ្រស្មាញនៃការងារ និងការលំបាកក្នុងការសម្របសម្រួលក្រសួងជំនាញផ្សេងៗ។ ការអនុវត្តផែនការដំណាក់កាលទី៣ សម្រាប់កម្មវិធីជាតិ នៃការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិឆ្នាំ២០១៨-២០ បានបញ្ជាក់ឡើងវិញពីការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់រដ្ឋាភិបាល ក្នុងការផ្ទេរទំនួលខុសត្រូវច្រើនថែមទៀតទៅឲ្យថ្នាក់ស្រុក។ ការរីកចម្រើនមកទល់សព្វថ្ងៃបានផ្តល់គំនិតថា ជាជាងការផ្ទេរមុខងារនេះ គ្រប់ការិយាល័យរបស់ក្រសួងជំនាញនៅតាមស្រុក នឹងត្រូវដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងរដ្ឋបាលស្រុក។ គំនិតផ្តួចផ្តើមនេះរំពឹងថា នឹងចាប់អនុវត្តនៅឆ្នាំ២០២០ ។

ទី៣ ឃុំត្រូវជួបឧបសគ្គ ដោយសារមានសមត្ថភាពនៅខ្សោយក្នុងការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន និងធ្វើការពាក់ព័ន្ធជាមួយប្រជាពលរដ្ឋ (COMFREL 2007; NCDDS 2012; Particip Consortium 2016)។ តាំងពីឆ្នាំ២០០២ មក ការបោះឆ្នោតបានផ្លាស់ចេញពីក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់នូវ មន្ត្រីមូលដ្ឋានគ្មានប្រជាប្រិយភាពមួយចំនួន និងជ្រើសចូលវិញនូវអ្នកមានប្រជាប្រិយភាពជាងមុន។ ទោះយ៉ាងនេះក្តី អាសនៈក្នុងក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ តែងកាន់កាប់ភាគច្រើនដោយបុរសវ័យចំណាស់ដែលធ្លាប់ធ្វើការរាប់សិបឆ្នាំក្នុងក្រុមអ្នកដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋាន។ ពួកគាត់ជារឿយៗមានកម្រិតវប្បធម៌ទាប និងការបណ្តុះបណ្តាលជាផ្លូវការ ព្រោះជំនាន់គាត់ចម្រើនវ័យ ក្នុងអំឡុងពេលខ្មែរក្រហមត្រួតត្រា។ តំណាងរបស់ស្ត្រីក្នុងក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់នៅមានតិច ថ្វីបើកើនឡើងជាបណ្តើរៗពី ៨,៥% នៅឆ្នាំ២០០២ ដល់ ១៥% នៅឆ្នាំ២០០៧ និង ១៧,៨% នៅឆ្នាំ២០១២។ ដោយសារកង្វះខាតថវិការដ្ឋ ឃុំនីមួយៗមានបុគ្គលិកតែស្មៀនឃុំម្នាក់សម្រាប់ជួយ

---

[២] អ្នកតំណាងមកពីគណបក្សនយោបាយខុសៗគ្នា បានឈរឈ្មោះក្នុងការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៧។ ប៉ុន្តែការរំលាយគណបក្សជំទាស់ចម្បងគេ បាននាំឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរចេញនូវ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំមកពីគណបក្សនោះនៅចុងឆ្នាំ២០១៧។ នាបច្ចុប្បន្ន សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំទាំងអស់មកពីគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា។

តារាង១៖ តើអ្នកគិតថា អ្នកទុកចិត្តនរណាខ្លាំងជាងគេ (%)? (N=1600)

	ទី១	ទី២	ទី៣	ទី៤	ទី៥
ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ	**12**	15	20	29	24
ឃុំ	**31**	30	23	13	4
ប៉ូលីស/តុលាការ	**12**	22	25	24	13
មន្ទីរពេទ្យ/សាលារៀន	**36**	26	23	13	5
អ្នកនយោបាយ	**6**	7	10	21	54
មិនទុកចិត្តមួយណាសោះ	3	0	0	0	0

ប្រភព៖ របាយការណ៍ CDRI ស្តីពី យុវជន និងមនុស្សជំនាន់មុន នៅកម្ពុជា, Eng et al. Forthcoming

និងបម្រើការឲ្យក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់។ នាបច្ចុប្បន្ន ក្រសួងមហាផ្ទៃធ្វើការជ្រើសរើស និងត្រួតពិនិត្យស្មៀនឃុំ។ ថ្វីបើស្មៀនឃុំភាគច្រើននៅក្មេងជាង និងមានការបណ្តុះបណ្តាលល្អជាងសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ប៉ុន្តែតែងជាប់រវល់ខ្លាំងនឹងការងាររដ្ឋបាល និងក្រដាសស្នាម ហើយមានពេល និងបទពិសោធន៍តិចសម្រាប់ជួយឃុំ ក្នុងការផ្តួចផ្តើមគំនិតអភិវឌ្ឍន៍មូលដ្ឋាន។ ក្នុងពេលកន្លងមក ទិដ្ឋភាពខ្លះនៃកង្វះសមត្ថភាពគឺមានបុគ្គលិកថ្នាក់ស្រុក ឬថ្នាក់ខេត្តជួយភ្ជិត ជាពិសេសទាក់ទងនឹង ការធ្វើផែនការ ការគ្រប់គ្រងគម្រោង និងការអនុវត្តគោលនយោបាយ។ ទោះយ៉ាងនេះក្តី សមត្ថភាពឃុំសម្រាប់ជំរុញការផ្តល់សេវាសាធារណៈ និងការអភិវឌ្ឍក្នុងមូលដ្ឋាន នៅខ្វះខាតនៅឡើយ បើធៀបនឹងតម្រូវការជាក់ស្តែង។

សំខាន់បំផុត ថ្វីបើគេរំពឹងថា ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ត្រូវតំណាងឲ្យ និងឆ្លើយតបនឹងសំណើក្នុងមូលដ្ឋាន ប៉ុន្តែក្រុមប្រឹក្សានៅមានការលំបាកក្នុងការអនុវត្តវា។ ដូច្នេះក្រុមប្រឹក្សាត្រូវពឹងផ្អែកស្ទើរតែទាំងស្រុង ទៅលើការគាំទ្រ និងការសម្របសម្រួលពីរដ្ឋអំណាចថ្នាក់លើៗ ដើម្បីផ្តល់សេវា និងអនុវត្តគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ផ្សេងៗក្នុងមូលដ្ឋានខ្លួន។ ទោះបីមានស្ថានភាពបែបនេះក្តី ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជានៅតែមើលឃើញឃុំ ថាជា កម្រិតរដ្ឋអំណាចគួរឲ្យទុកចិត្តជាងគេ។ ដើម្បីដឹងថា ហេតុអ្វីបានជាវាយ៉ាងដូច្នេះ គេត្រូវពិនិត្យពីបែបបទដែលប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋានធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋអំណាចឃុំ។

ទំនាក់ទំនងឃុំ-អ្នកភូមិ

ប្រជាជនកម្ពុជា មានទំនុកចិត្តដូចៗគ្នាទៅលើអាជ្ញាធរឃុំសង្កាត់ ជាងរដ្ឋអំណាចកម្រិតខ្ពស់ៗជាងនេះ។ អង្កេតនៅចុងឆ្នាំ២០១៧ របស់ CDRI លើឥរិយាបទរបស់យុវជន និងមនុស្សជំនាន់មុន ចំពោះស្ថាប័នសាធារណៈ បានបង្ហាញថា ទោះបីមានទំនុកចិត្តកម្រិតទាបជាទូទៅលើស្ថាប័ននានាក្តី ប៉ុន្តែប្រជាជនកម្ពុជាទុកចិត្តឃុំ ច្រើនជាងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ប៉ូលីស តុលាការ ឬអ្នកនយោបាយ (Eng et al. Forthcoming)។ អ្នកផ្តល់សេវានៅតាមសាលារៀន និងមន្ទីរពេទ្យ ក៏ទទួលបានទំនុកចិត្តកម្រិតស្រដៀងគ្នានឹងមេឃុំ/ចៅសង្កាត់ដែរ។ សម្រាប់ស្ថាប័នទាំង ៥ ដែលមានចុះក្នុងតារាង១ អ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ ៣៦% បានប្រាប់ថា ទុកចិត្តសាលារៀននិងមន្ទីរពេទ្យខ្លាំងជាងគេ បន្ទាប់មកមានអ្នកជ្រើសយកឃុំ ៣១%, ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ១២%, ប៉ូលីស និងតុលាការ ១២% និង អ្នកនយោបាយ ៦%។ អង្កេតនេះក៏រកឃើញដែរថា ប្រជាជនកម្ពុជាភាគច្រើន (៨៦%) គោរពមេឃុំរបស់ខ្លួន។ ទាំងក្មេងនិងចាស់ ទាំងស្ត្រីនិងបុរស ទាំងអ្នកនៅជនបទនិងទីក្រុង តែងគិតដូចគ្នាក្នុងការគោរពអាជ្ញាធរ ហើយតែងកោតសរសើរ និងគោរពមេឃុំរបស់ខ្លួនជាខ្លាំង (Eng et al. Forthcoming)។

ទំនុកចិត្តកម្រិតខ្ពស់ទៅលើឃុំនេះ ក៏មានរាយការណ៍ក្នុងការសិក្សាពីមុនៗដែរ។ អង្កេតមួយធ្វើឡើងដោយ មូលនិធិអាស៊ី (Asia Foundation) ភ្លាមៗក្រោយការបោះឆ្នោតឃុំសង្កាត់លើកទី១ បានរកឃើញថា អ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍សឹងតែគ្រប់គ្នា (៩៩%) ទុកចិត្តលើអាជ្ញាធរឃុំ ច្រើនជាងមន្ត្រីខេត្ត និងតំណាងរាស្ត្រ (Ninh and Henke 2005, 19) ។ ឥរិយាបទវិជ្ជមានបែបនេះ ក៏រកឃើញក្នុងការសិក្សាពីភាពក្រីក្រដែល CDRI ធ្វើឡើងនៅឆ្នាំ២០០៧ ដែរ។ ការសិក្សាបានរកឃើញថា អ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ក្នុង ៩ភូមិក្នុងអង្កេត គាត់ទុកចិត្តមន្ត្រីក្នុងមូលដ្ឋាន ច្រើនជាងរដ្ឋអំណាចថ្នាក់លើៗ ដោយមាន ៥២% ទុកចិត្តលើប្រធានភូមិ និង ៤៨% ទុកចិត្តលើក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ (FitzGerald and So 2007, 137–138)។

ភស្តុតាងនេះសំខាន់គួរសម ហើយឯកសារមានស្រាប់បានផ្តល់គំនិតពីមូលហេតុខ្លះៗ ដែលអាចនាំឲ្យមានទំនុកចិត្តកម្រិតខ្ពស់លើឃុំ។ គេអាចវែកញែកថា អ្នកភូមិទុកចិត្តលើឃុំ ព្រោះឃុំមានលក្ខណៈបើកចំហជាងរដ្ឋអំណាចកម្រិតផ្សេងទៀត ហើយគាត់តែងគិតថា ឃុំជាទូទៅតែងបម្រើប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋាន។ ប្រជាជនកម្ពុជាភាគច្រើន (៧៣%) ធ្លាប់ចូលរួមក្នុងសកម្មភាព

រូបភាព១៖ តើអ្នកធ្លាប់បានចូលរួមក្នុងសកម្មភាព/ការប្រជុំទាំងនេះឬទេ? (N=1600)

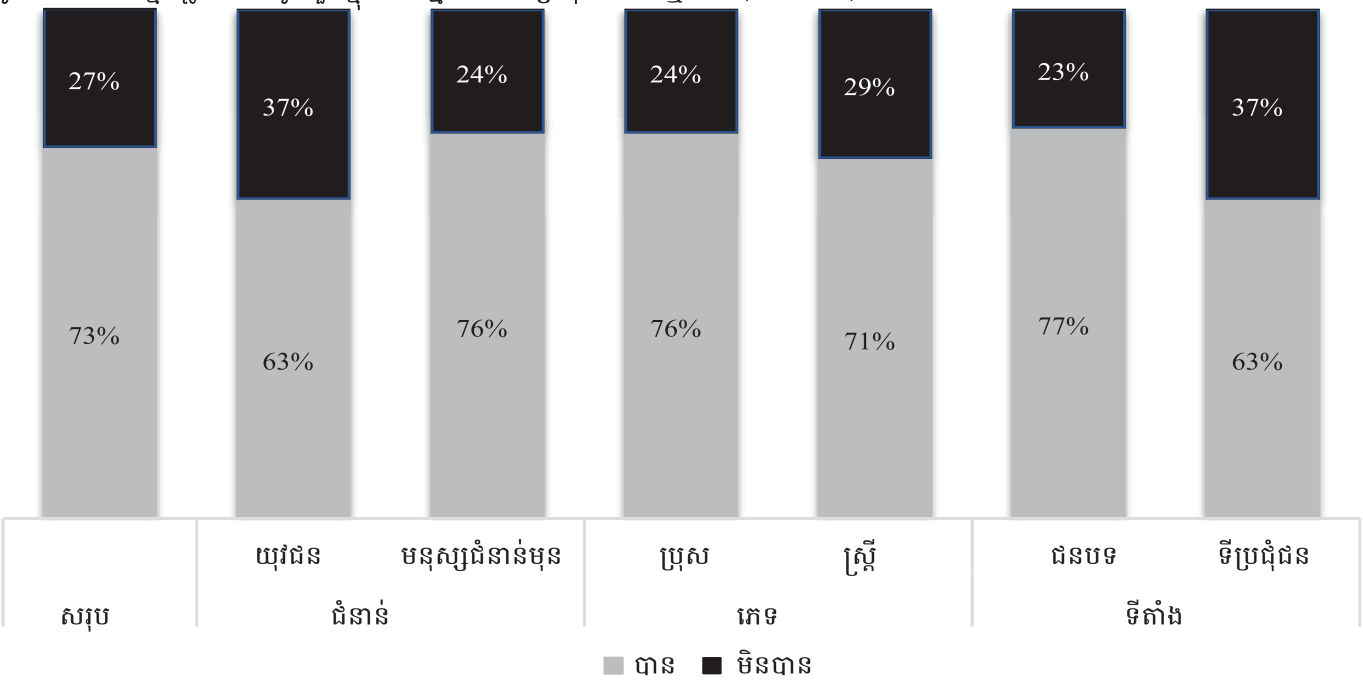

ប្រភព៖ របាយការណ៍ CDRI ស្តីពី យុវជន និង មនុស្សជំនាន់មុន នៅកម្ពុជា, Eng et al. Forthcoming

តារាង២៖ តើអ្នកធ្លាប់ចូលរួមក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះឬទេ? (N=1600)

	សរុប	ជំនាន់មនុស្ស		ភេទ		ទីតាំង	
		យុវជន	មនុស្ស ជំនាន់មុន	បុរស	ស្ត្រី	ជនបទ	ទីក្រុង
ការប្រជុំនៅតាមភូមិ	58	37	65	60	57	63	46
ការប្រជុំនៅថ្នាក់ឃុំ	37	19	43	44	33	37	38
ការឃ្លាំមើលគម្រោងរបស់ឃុំ	21	13	23	27	16	22	18
ការប្រជុំនៅសាលារៀន	31	37	30	32	31	34	25
ការប្រជុំនៅមណ្ឌលសុខភាព	43	37	45	38	46	48	28
វេទិកាសាធារណៈ	17	10	20	23	13	18	15

ប្រភព៖ របាយការណ៍ CDRI ស្តីពី យុវជន និង មនុស្សជំនាន់មុន នៅកម្ពុជា, Eng et al. Forthcoming

និងការប្រជុំនៅតាមមូលដ្ឋាន (រូបភាព១)។ ដោយឡែកប្រជាជនកម្ពុជាប្រមាណមួយភាគបី (៣៧%) និយាយថា គាត់ធ្លាប់ចូលរួមក្នុងការប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ហើយ ១៧% ធ្លាប់ចូលរួមក្នុងវេទិកាសាធារណៈផ្សេងៗ (តារាង២)។ ចំណុចសំខាន់គួរកត់សំគាល់ គឺ គម្លាតដែលមាន រវាងយុវជននឹងមនុស្សជំនាន់មុន រវាងបុរសនឹងស្ត្រី រវាងអ្នករស់នៅជនបទនឹងអ្នករស់នៅទីក្រុង ក្នុងបទពិសោធន៍ ធ្លាប់ចូលរួមក្នុងសកម្មភាពនៅតាមមូលដ្ឋាន។ យុវជន តែងបានចូលរួមក្នុងសកម្មភាពនៅតាមមូលដ្ឋានតិចជាងមនុស្សជំនាន់មុន ពោលគឺ យុវជនដែលធ្លាប់បានចូលរួមមានត្រឹម ១៩% ធៀបនឹង ៤៣% សម្រាប់មនុស្សជំនាន់មុន (តារាង២)។ ស្ត្រី និងអ្នករស់នៅទីក្រុង តែងចូលរួមក្នុងការប្រជុំនៅតាមមូលដ្ឋានបានតិចជាខ្លាំង បើធៀបនឹង បុរស និងអ្នករស់នៅជនបទ។

ការស្រាវជ្រាវបែបបរិមាណវិស័យពីមុនការសិក្សានេះ បានផ្តល់គំនិតថា អ្នកភូមិដឹងពីការងាររបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់គាត់ ហើយជាទូទៅតែងពេញចិត្តនឹងក្រុមប្រឹក្សា (COMFREL 2007; Kim 2012; Mansfield and MacLeod 2004)។ ការស្រាវជ្រាវរកឃើញថា ឃុំតែងអនុវត្តតាមនីតិវិធី តែងធ្វើសកម្មភាពបម្រើផលប្រយោជន៍របស់ម្ចាស់ឆ្នោត និងចូលរួមចំណែកជួយកែលំអ

ការអភិវឌ្ឍក្នុងមូលដ្ឋាន (Öjendal and Kim 2011; World Bank 2013)។ ម្យ៉ាងទៀតប្រជាពលរដ្ឋតែងចាប់អារម្មណ៍ថា ការប្រើសេវាដែលក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ផ្ដល់ឲ្យ តែងងាយស្រួលជាង និងចំណាយអស់តិចជាង ការប្រើសេវារបស់ស្ថាប័នរដ្ឋផ្សេងទៀត។ សំខាន់ដូចគ្នាដែរ ការសិក្សាបែបបរិមាណវិស័យដទៃទៀត បានបង្ហាញថា អ្នកភូមិពឹងផ្អែកជាខ្លាំងទៅលើមេឃុំក្នុងលក្ខណៈគាត់ជាច្រកធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋអំណាចថ្នាក់លើៗ ហើយអាចជួបគាត់ដើម្បីបានព័ត៌មាន និងបានជំនួយនៅពេលលំបាកទទួលបានសេវាសាធារណៈផ្សេងៗ និងក្នុងការគ្រប់គ្រងស្ថានភាពមានទំនាស់ (Kim 2012; Mansfield and MacLeod 2004)។ ការសិក្សារបស់ CDRI ពីភាពក្រីក្រក្នុង ៩ភូមិ បង្ហាញថា អ្នកភូមិភាគច្រើននៅពេលត្រូវការជំនួយ គាត់ទៅទាក់ទងតែមន្ត្រីក្នុងមូលដ្ឋានប៉ុណ្ណោះ ហើយកម្រទៅហួសពីថ្នាក់ឃុំសង្កាត់ណាស់ (FitzGerald and So 2007, 123-126)។

គេអាចវែកញែកថា ឃុំជាកម្រិតរដ្ឋអំណាចដែលប្រជាជនកម្ពុជាភាគច្រើន មានទំនុកចិត្តថាអាចទាក់ទងចុះឡើងបាន។ ចំណុចនេះអាចមើលឃើញតាម ការប្រើពាក្យហៅដូចសាច់ញាតិ និងការធ្វើវិនិយោគ ក្នុងទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ខ្លួនជាមួយអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ជាជាងជាមួយស្ថាប័នផ្លូវការ។ ការសិក្សារបស់ CDRI លើអ្នកដឹកនាំនៅតាមមូលដ្ឋានក្នុង ៣ឃុំ បានរកឃើញថា អ្នកភូមិហៅអ្នកដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋាន ដោយប្រើពាក្យសម្រាប់សាច់ញាតិ ដូចជា *មីង ពូ* និង *តា* ដើម្បីសង្កត់ធ្ងន់ពី ភាពជិតស្និទ្ធ និងការស្និទ្ធស្នាល ក៏ដូចជាកាតព្វកិច្ចរបស់អ្នកដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋាន ក្នុងការការពារ និងមើលថែទាំអ្នកភូមិ ដូចជាសមាជិកគ្រួសារធ្វើចំពោះគ្នាទៅវិញទៅមកដូច្នោះដែរ (Thon et al. 2009)។

គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងដែរ គឺការសិក្សាបានរកឃើញថា អ្នកភូមិប្រើពាក្យ *ម៉ែ, ឪ* និង *ម៉ែឪ* តែជាមួយអ្នកណាដែលគាត់គិតថា អាចធ្វើបានតាមការរំពឹងទុក ក្នុងការជួយមើលថែទាំអ្នកភូមិ ដូចជាឪពុកម្ដាយដ៏ល្អដែលមើលថែទាំកូន (Thon et al. 2009, 37) ។ អ្នកភូមិតែងហៅប្រធានភូមិម្នាក់ ថា ឪ ដោយលើកថា គាត់ "មិនសូវមាត់ក ចិត្តល្អ" និង "មានតម្លាភាព មិនលោភលន់" (Thon et al. 2009, 39)។ ផ្ទុយទៅវិញ អ្នកភូមិតែងហៅអ្នកដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋាន និងមន្ត្រីរាជការកម្រិតខ្ពស់ៗ ថា *អាជ្ញាធរ* ដើម្បីបង្ហាញពីគម្លាត ភាពមិនសិទ្ធស្នាល និង ការមិនទុកចិត្ត។

ការចូលចិត្តប្រើទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ខ្លួន ជាជាងរបៀបរបបស្ថាប័នបង្ហាញថា កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការមិនទាន់បានជំនួសនៅឡើយទេ នូវទំនាក់ទំនងក្រៅផ្លូវការនិងជាប្រយោល ឲ្យទៅជាទំនាក់ទំនងប្រកបដោយគណនេយ្យភាព ជាផ្លូវការ និងដោយផ្ទាល់រវាងប្រជាពលរដ្ឋនឹងរដ្ឋ។ ទោះយ៉ាងនេះក្ដី ការប្រើប្រាស់យុទ្ធសាស្ត្រផ្ទាល់ខ្លួនដើម្បីផ្ដល់ ឬដកចេញវិញនូវសិទ្ធិពេញច្បាប់ វាមានឥទ្ធិពលច្រើន ហើយអ្នកដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋានក៏ចាប់អារម្មណ៍ច្បាស់លាស់ដែរ។ វាជាចំណុចមួយដែលមេឃុំយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងព្រោះការទទួលបាន ភក្ដីភាពពីម្ចាស់ឆ្នោត គឺជាទិដ្ឋភាពដ៏សំខាន់មួយនៃការកៀងគរប្រមូលសន្លឹកឆ្នោត។ ជាឧទាហរណ៍ អង្កេតឆ្នាំ២០១៧ របស់ CDRI បានរកឃើញថា ក្នុងចំណោមអ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ មានមនុស្សជំនាន់មុន ៤៤% និង យុវជន ៣៥% បានចាត់ទុកមេឃុំជាមនុស្សសំខាន់ មានតម្លៃស្មើនឹងមិត្តភក្តិ និងជាប្រភពព័ត៌មានផ្នែកនយោបាយ (តារាង៣)។ សំខាន់ជាងនេះទៀត សេចក្ដីសម្រេចក្នុងការបោះឆ្នោត ក៏ជាប់ទាក់ទងនឹងឃុំដែរ។ អង្កេតឆ្នាំ២០១៤ របស់ មូលនិធិអាស៊ី បានរកឃើញថា ប្រជាជនកម្ពុជាភាគច្រើន (៧៤%) ចូលចិត្តទៅបោះឆ្នោតនៅភូមិកំណើត ជាជាងនៅទីកន្លែងដែលខ្លួនរស់នៅ និងធ្វើការជាក់ស្ដែង ទោះបីជាធ្វើដូច្នេះគាត់ត្រូវចំណាយពេល និងសោហ៊ុយអស់យ៉ាងច្រើនក្ដី (Everett and Meisburger 2014, 57)។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

មានភស្តុតាងបង្ហាញច្បាស់ថា ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់មានប្រជាប្រិយភាព និងទទួលបានការគោរពពីប្រជាជនកម្ពុជាភាគច្រើន ដោយសារតួនាទីគាត់ក្នុងការអភិវឌ្ឍនៅតាមមូលដ្ឋាន ការដោះស្រាយទំនាស់ និងការកៀងគរអ្នកបោះឆ្នោតឲ្យចូលរួមក្នុងការបោះឆ្នោតថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ ទំនាក់ទំនងរឹងមាំបែបនេះកើតមានទៅបាន តាមរយៈភាពងាយជួបទាក់ទង និងការឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការក្នុងមូលដ្ឋាន ក៏ដូចជា ការដាក់បង្កប់ទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ខ្លួនទៅក្នុង ទំនាក់ទំនងរវាងរដ្ឋ-សង្គម នៅក្នុងមូលដ្ឋាន។ យុទ្ធសាស្ត្រនេះ កន្លងមកមានផលប៉ះពាល់ជាក់ស្ដែងដល់ការកសាងទំនុកចិត្ត ប៉ុន្តែអាចចុះខ្សោយតាមការប្រែប្រួលផ្នែកប្រជាសាស្ត្រ ដោយក្នុងនោះ យុវជនកាន់តែចល័តខ្លាំងឡើង ច្រើនមានការងារនៅតំបន់ទីក្រុង ឬនៅបរទេស និងកាន់តែពឹងផ្អែកលើបណ្ដាញសង្គម ដើម្បីទទួលបានព័ត៌មានផ្នែកនយោបាយ (BBC Media Action 2014; Eng et al. Forthcoming)។

ដោយសារទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ខ្លួន បានក្លាយជាបែបបទធម្មតានៃអន្តរកម្មនៅកម្ពុជានោះ ការបង្កើនលក្ខណៈផ្លូវការ និងទំនាក់ទំនងរដ្ឋ-សង្គមតាមច្បាប់គ្រប់គ្រង ជាពិសេស រវាងឃុំនឹងអ្នកភូមិ គឺត្រូវទាមទារមិនគ្រាន់តែការបង្កើតដំណើរការថ្មីក្នុងកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែការផ្លាស់ប្ដូរស៊ីជម្រៅផងដែរនូវអាកប្បកិរិយា និងឥរិយាបទ ទាំងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងរបស់មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល។

ការបោះជំហានពិតប្រាកដ សំដៅពង្រឹងទំនុកចិត្តរបស់ប្រជាពលរដ្ឋទៅលើរដ្ឋាភិបាល គួរធ្វើស្របគ្នាជាមួយការប្ដេជ្ញាចិត្តរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការកែលំអការផ្ដល់សេវា និងលទ្ធផលនៃសេវាវិស័យសាធារណៈ ហើយអាចអនុវត្តទៅបានតាមការបង្កើនភាពឆ្លើយតបរបស់មន្ត្រីរាជការ ការកែលំអតម្លាភាពក្នុងការផ្ដល់សេវាសាធារណៈ និងការជួយសម្រួលថែមទៀតដល់ការចូលរួមសកម្មរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងសង្គមស៊ីវិល ក្នុងដំណើរការធ្វើ

សេចក្ដីសម្រេចចិត្តជាសាធារណៈ។ ដើម្បីជួយពង្រឹងទំនុកចិត្ត រវាងឃុំសង្កាត់នឹងអ្នកភូមិ មានការផ្ដល់មតិមួយចំនួនដូចតទៅ៖

- ត្រូវបង្កើនទឹកប្រាក់នៃការបែងចែកមូលនិធិឃុំសង្កាត់ និងសិទ្ធិអំណាចសម្រេចអារកាត់របស់ឃុំសង្កាត់ ហើយក្នុងពេលជាមួយគ្នា ត្រូវជួយសម្រួលឃុំក្នុងការកៀងគរប្រមូលចំណូលពីប្រភពក្នុងមូលដ្ឋាន ដើម្បីឲ្យមានភាពឆ្លើយតបកាន់តែប្រសើរ
- លើកស្ទួយទំនាក់ទំនងគណនេយ្យភាព រវាងកម្រិតឃុំនឹងស្រុកក្នុងការឆ្លើយតបចំទូលាយរបស់រដ្ឋាភិបាលលើ ការផ្ដល់សេវាសង្គម និងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចក្នុងមូលដ្ឋាន ក្នុងនោះមានទាំងសម្រាប់យុវជនផង
- ជំរុញការចូលរួមចំទូលាយរបស់អ្នកភូមិ និងយុវជន ក្នុងការធ្វើសេចក្ដីសម្រេចសំខាន់ៗ ដោយមានទាំងការចូលរួមជាយុទ្ធសាស្ត្ររបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងអាជីវកម្មនានាក្នុងមូលដ្ឋានផង។

ឯកសារយោង

BBC Media Action. 2014. *Youth in Cambodia: Media Habits and Information Sources*. Phnom Penh: BBC Media Action Research and Learning: 42.

COMFREL. 2007. *Assessment of the First Term of Decentralisation in Cambodia – Commune Council Performance and Citizens' Participation, 2002–2007*. Phnom Penh: COMFREL.

Eng Netra. 2016. "Decentralization in Cambodia: Old Wine in New Bottles." *Public Administration and Development* 36:250–262.

Eng Netra, Ang Len, So Hengvotey, Hav Gechhong and Chhom Theavy. Forthcoming. *Cambodia's Young and Older Generation: Views on Generational Relations, and Key Social and Political Issues*. Working Paper. Phnom Penh: CDRI.

Eng Netra, Vorng Mun and Navy Hort. 2015. *Social Accountability in Service Delivery in Cambodia*. Working Paper Series 102. Phnom Penh: CDRI.

Everett, Silas, and Tim Meisburger. 2014. *Democracy in Cambodia: A Survey of the Cambodian Electorate*. The Asia Foundation. https://asiafoundation.org/resources/pdfs/DemocracyinCa mbodia2014.pdf.

FitzGerald, Ingrid, and So Sovannarith. 2007. *Moving Out of Poverty: Trends in Community Well-being and Household Mobility in Nine Cambodian Villages*. Phnom Penh: CDRI.

Kim Sedara. 2012. "Democracy in Action: Decentralisation in Post-conflict Cambodia." PhD thesis (unpublished), University of Gotheburg, Sweden.

Kim Sedara and Joakim Öjendal. 2011. *Real Democratization in Cambodia? An Empirical Review of the Evolution of the Decentralisation Reform.* Visby: Swedish International Centre for Local Democracy.

Mansfield, Cristina, and Kurt MacLeod. 2004. *Commune Councils and Civil Society: Promoting Decentralization through Partnerships*. Phnom Penh: PACT Cambodia.

NCDDS (National Committee for Sub-National Democratic Development Secretariat). 2012. *Mid Term Review of the Implementation Plan 2011–13 (IP-3) of the National Programme for Sub-National Democratic Development* (NP-SNDD / IP-3). Phnom Penh.

Ninh, Kim, and Roger Henke. 2005. *Commune Councils in Cambodia: A National Survey on Their Functions and Performance, with a Special Focus on Conflict Resolution*. San Francisco: The Asia Foundation in collaboration with Center for Advanced Study.

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development). 2017. *Youth Well-Being: Policy Review of Cambodia*. Report for EU-OECD Youth Inclusion Project Country Review. Paris: OECD.

Öjendal, Joakim, and Kim Sedara. 2011. *Real Democratization in Cambodia? An Empirical Review of the Potential of a Decentralization Reform*. Working Paper No. 9. Swedish International Centre for Local Democracy.

Particip Consortium. 2016. *State of Play – Mid-Term Review of the National Program for Sub-National Democratic Development (NP-SNDD) Cambodia*. Phnom Penh.

Rusten, Caroline, Kim Sedara, Eng Netra and Pak Kimchouen. 2004. *The challenges of Decentralization Design in Cambodia.* Monograph. Phnom Penh: CDRI.

Thon Vimealea, Ou Sivhuoch, Eng Netra and Ly Tem. 2009. *Leadership in Local Politics of Cambodia: A Study of Leaders in Three Communes of Three Provinces.* CDRI Working Paper 42. Phnom Penh: CDRI.

World Bank. 2012. *Voice, Choice, and Decision: A Study of Local Governance Processes*. Washington, DC: World Bank.

World Bank. 2013. *Voice, Choice and Decision: A Study of Local Basic Service Delivery in Cambodia*. Washington, DC: World Bank.